



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการแปรรูปมังคุดของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

Extension of Mangosteen Processing of Farmers in Khao Phra Sub-district,
Rattaphum District, Songkhla Province

รวิษฐา อ่อนอุ่น (Rawissada On-un)¹ พลสรารญ สราญรมย์ (Ponsaran Saranrom)²

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Banjamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) การแปรรูปและความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมังคุด (3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมังคุดแปรรูป (4) ความต้องการการส่งเสริมการแปรรูปมังคุด (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการแปรรูปมังคุด ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2564 จำนวนรวมทั้งหมด 354 ราย การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน โดยยอมให้มีคลาดเคลื่อน 0.07 % ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรร้อยละ 53.1 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.92 ปี มีประสบการณ์ในการทำสวนมังคุดเฉลี่ย 14.19 ปี พื้นที่ปลูกมังคุดเฉลี่ย 1.57 ไร่ ลักษณะการปลูกมังคุด ร้อยละ 91.5 เป็นสวนผสม แรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.49 คน เกษตรกรร้อยละ 69.2 มีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเอง (2) การแปรรูปผลิตภัณฑ์มังคุด พบว่า มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 3.8 ที่ทำมังคุดกวนและร้อยละ 1.5 ที่ทำถ่านเปลือกมังคุด สำหรับความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์เจลสครับอาบน้ำผสมสารสกัดเปลือกมังคุด เป็นอันดับแรก โดยมีความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูป คือ วิธีการยุ่งยาก อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดเงินทุน วัตถุดิบมีไม่เพียงพอและแรงงานไม่เพียงพอ ตามลำดับ (3) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับน้อย โดยมีความรู้อันดับแรก คือ มังคุดกวน ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ข้าวตังมังคุด (4) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก โดยด้านผู้ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ มาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ด้านช่องทางการส่งเสริมและศึกษาความรู้ ผ่านทาง You tube การฝึกอบรม และการถ่ายทอดผ่านทางผู้นำเกษตรกร และด้านผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการส่งเสริม คือ น้ำมังคุด มังคุดกวนและถ่านเปลือกมังคุด (5) เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องของการขาดความรู้ในการแปรรูป ด้านการขาดความต่อเนื่องในการเข้ามาให้การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขาดการรวมกลุ่มของเกษตรกร ตามลำดับ และมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาอบรมความรู้ในการแปรรูปผลผลิตอย่างต่อเนื่อง และควรมีจุดในการรับซื้อและกระจายผลผลิตของเกษตรกร

คำสำคัญ การส่งเสริม การแปรรูปมังคุด มังคุด

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช rawissada29@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Oh1981@gmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions of farmers (2) the processing and opinions about mangosteen processing (3) knowledge about production of mangosteen processing (4) extension needs in mangosteen processing (5) problems and suggestions in the extension of mangosteen processing. The population of this study was 354 mangosteen production farmers in the area of Khao Phra sub-district, Rattaphum district, Songkhla province who had registered as farmers with the department of agricultural extension in 2021. The sample size of 130 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.07% and simple random sampling method. Data were collected by conducting interview and were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value ,maximum value, mean and standard deviation,. The result of the research revealed that (1) most of the farmers (53.1%) were female with the average age of 54.92 years old. They had the average experience in mangosteen farming of 14.19 years, the average mangosteen production area was 1.57 Rai, 91.5% of farms had cultivated mixed fruits, and the average labor in the agricultural sector was 2.49 years. 69.2% of farmers had their own funding. (2) Regarding mangosteen product processing, it showed that 3.8% made sugar-boil mangosteen puree and 1.5 % made mangosteen charcoal. For the opinion on factors affecting the product processing, it stated that the scrub gel product mixed with mangosteen extracts ranked number one. Factors affecting the processing included complicated method, insufficient equipment, lack of funding, insufficient materials and labor respectively. (3) Farmers had knowledge about product processing at the low level with the first ranking on the list of knowledge on sugar-boil mangosteen puree and the last ranking on the list of knowledge in mangosteen rice crust. (4) Farmers wanted to receive the extension at the high level: extensionists and knowledge transfer from agricultural extension officer, extension channel and knowledge learning from You tube, training and agriculture leader and the product that need to extension were mangosteen juice, sugar-boil mangosteen puree and mangosteen charcoal. (5) Farmers faced with the problems in the lack of processing knowledge, lack of continuity in the extension and support from related agencies and lack of farmers aggregation respectively. Suggestions would be for the related agencies to come in and give continuous extension and support in order for farmers to have knowledge in product processing and set up the agricultural products hub.

Keywords: Extension, Mangosteen processing, Mangosteen



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

มังคุดเป็นไม้ผลยืนต้นขนาดใหญ่ ชอบสภาพอากาศร้อนชื้น อุณหภูมิที่เหมาะสมในการเพาะปลูกอยู่ในช่วง 25 ถึง 30 องศาเซลเซียส โดยมังคุดจะเริ่มให้ผลผลิตประมาณปีที่ 7 หลังจากมีการปลูก และจะให้ผลผลิตดีเมื่ออายุประมาณ 13 ปีขึ้นไป ผลผลิตโดยเฉลี่ย 60 กิโลกรัมต่อต้น (น้ำหนักผลเฉลี่ย 80 กรัมต่อผล) ระยะเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมคือ เริ่มมีสายเล็ดได้ 1 ถึง 2 วัน หรือประมาณ 11-12 สัปดาห์หลังดอกบาน ช่วงเดือนที่เก็บเกี่ยวผลผลิตคือเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายน ประเทศไทยมีผลผลิตมังคุดออกสู่ตลาดเป็นระยะเวลาอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยถึง 5 เดือน สำหรับผลผลิตของภาคใต้อยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน ซึ่งภาคใต้จัดเป็นแหล่งปลูกมังคุดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและสามารถผลิตมังคุดที่มีคุณภาพ มีรสชาติดี เมื่อเทียบกับมังคุดในภูมิภาคอื่นของประเทศ ในปัจจุบันมังคุดจัดเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพสูงในการส่งออก ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกเป็นอันดับ 1 ของโลก มูลค่าปีละมากกว่า จำนวน 1,500 ล้านบาท จากสถิติข้อมูลการส่งออกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2553 สามารถส่งออกผลผลิตมังคุดได้ จำนวน 120,000 ตัน โดยส่งออกไปจำหน่ายทั้งในรูปผลสดและผลแช่แข็ง โดยส่งออกในรูปของผลสด จำนวน 80,000 ตัน และส่งออกในรูปของผลแช่แข็ง จำนวน 40,000 ตัน และในอนาคตมีแนวโน้มว่า มังคุดจะมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยได้ขยายตลาดการส่งออกมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตลาดไปยังประเทศจีน (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2564)

ประโยชน์ของมังคุดไม่ได้มีอยู่แค่เนื้อในของมังคุดที่ใช้เป็นอาหารเท่านั้น เปลือกมังคุด มีสารให้รสฝาด คือ แทนนิน แชนโตน (โดยเฉพาะแมงโกสติน) แทนนิน มีฤทธิ์ฝาดสมาน ทำให้แผลหายเร็ว แมงโกสตินช่วยลดอาการอักเสบและมีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียที่ทำให้เกิดหนองได้ ตำราแพทย์แผนไทยระบุว่า เปลือกมังคุดมีสรรพคุณในการสมานแผล ช่วยให้แผลหายเร็วขึ้น คนไทยตั้งแต่สมัยโบราณจะใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำปูนใสทาบริเวณแผลและน้ำต้มเปลือกมังคุดแห้งล้างแผลแทนการใช้ด่างทับทิม และยังช่วยรักษาบาดแผลพุพอง แผลเน่าเปื่อย ชาวบ้านในชนบทนิยมใช้เปลือกมังคุดเป็นพืชสมุนไพรประจำบ้าน โดยนำเปลือกมังคุดสดหรือแห้งหากนำมาต้มน้ำดื่ม เพื่อรักษาอาการท้องเสีย ท้องร่วงเรื้อรัง หรือถ่ายเป็นมูกเลือด ดังนั้น มังคุด จึงถูกนำมาใช้อุตสาหกรรมอาหาร ยา และเครื่องสำอาง อย่างกว้างขวาง เพราะใช้ได้ผลดีและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค เช่น สบู่เปลือกมังคุด สรรพคุณช่วยดับกลิ่นกาย บรรเทาโรคผิวหนัง รักษาสิวฝ้า เป็นต้น นอกจากการรับประทานผลสดแล้ว มังคุดยังสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายรูปแบบ ทั้งผลิตภัณฑ์ที่เป็นอาหารและไม่ใช่อาหาร ไม่ว่าจะเป็นยาสมุนไพร เครื่องสำอาง ในส่วนของผลิตภัณฑ์อาหารนั้นยังไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลายเท่าใดนัก มังคุด เป็นผลไม้ที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง การบริโภคมังคุด มีประโยชน์ต่อสุขภาพหลายอย่าง “กากใยจากเนื้อมังคุด” ช่วยในการขับถ่าย ให้วิตามินและเกลือแร่มากมาย ทั้งแคลเซียม ฟอสฟอรัส ธาตุเหล็ก เป็นต้น สำหรับแนวทางการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความหลากหลายให้กับผลิตภัณฑ์ทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น ส่วนของเนื้อมังคุด สามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น น้ำมังคุดพร้อมดื่ม น้ำมังคุดเข้มข้น มังคุดลอยแก้ว มังคุดกวน มังคุดแผ่น เป็นต้น นับว่าการแปรรูปมีความสำคัญในการที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ มังคุด เป็นการถนอมอาหาร ยืดอายุการรักษา เพิ่มมูลค่าและแก้ไขปัญหาช่วงที่ผลผลิตมังคุดล้นตลาดและราคาตกต่ำ และยัง สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกหนทางหนึ่ง (เทคโนโลยีชาวบ้านออนไลน์, 2562)

อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ในการปลูกมังคุด จำนวน 837 ไร่ แบ่งเป็น ตำบลเขาพระ จำนวน 510 ไร่ ตำบลท่าชะมวงจำนวน 243 ไร่ ตำบลกำแพงเพชรจำนวน 58 ไร่ ตำบลคูหาใต้จำนวน 20 ไร่ ตำบลควนรูจำนวน 6 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอรัตนภูมิ, 2564) จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่มีการปลูกมังคุดมากที่สุดคือตำบลเขาพระ เนื่องจากมีความเหมาะสมของพื้นที่ที่เป็นที่ลาดเชิงเขา ดินมีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอและมีฝนตกตลอดทั้งปี เพราะได้รับอิทธิพล



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

ของร่องมรสุมทั้งจากฝั่งทะเลอ่าวไทย และฝั่งทะเลอันดามัน ทำให้มังคุดที่ได้มีคุณภาพดี แต่จากสถานการณ์ที่ผ่านมาพบว่า เมื่อผลผลิตออกสู่ตลาด เกษตรกรมักถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ เนื่องจากเกษตรกรยังขาดความรู้ในการจัดการคุณภาพของผลผลิต นอกจากนี้สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ปี 2564 พื้นที่จังหวัดสงขลา จัดเป็นพื้นที่ที่ต้องควบคุมพิเศษ มีการควบคุมบุคคลเข้า-ออก ทำให้พ่อค้าแม่ค้าจากต่างจังหวัดไม่สามารถเข้ามารับซื้อผลผลิตได้ รวมถึงระบบการขนส่งสินค้าที่มีปัญหาการจัดส่งล่าช้า ทำให้ผลผลิตเสียหาย เกษตรกรบางรายจึงปล่อยให้ผลผลิตร่วงหล่นและเน่าเสียไป อีกทั้งเกษตรกรในพื้นที่ยังขาดความรู้ในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านการแปรรูปมังคุดจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงยังขาดตลาดในการจำหน่ายสินค้า จึงทำให้เกษตรกรในพื้นที่ยังไม่ให้ความสำคัญในการแปรรูปผลผลิต

จากปัญหาราคาผลผลิตที่ตกต่ำและเกษตรกรยังขาดความรู้ในการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า หากมีการเข้าไปส่งเสริมและให้ความรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่จะทำให้เกิดความคิดต่อยอดและยกคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์จากมังคุด เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้เกษตรกรอีกทางหนึ่ง จึงนำไปสู่การวิจัยการส่งเสริมการแปรรูปมังคุดของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่ต้องการเข้าไปส่งเสริมเกษตรกร ได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการประกอบการตัดสินใจและเป็นฐานข้อมูลในการลงพื้นที่เพื่อให้การสนับสนุนและส่งเสริมต่อไป

วัตถุประสงค์

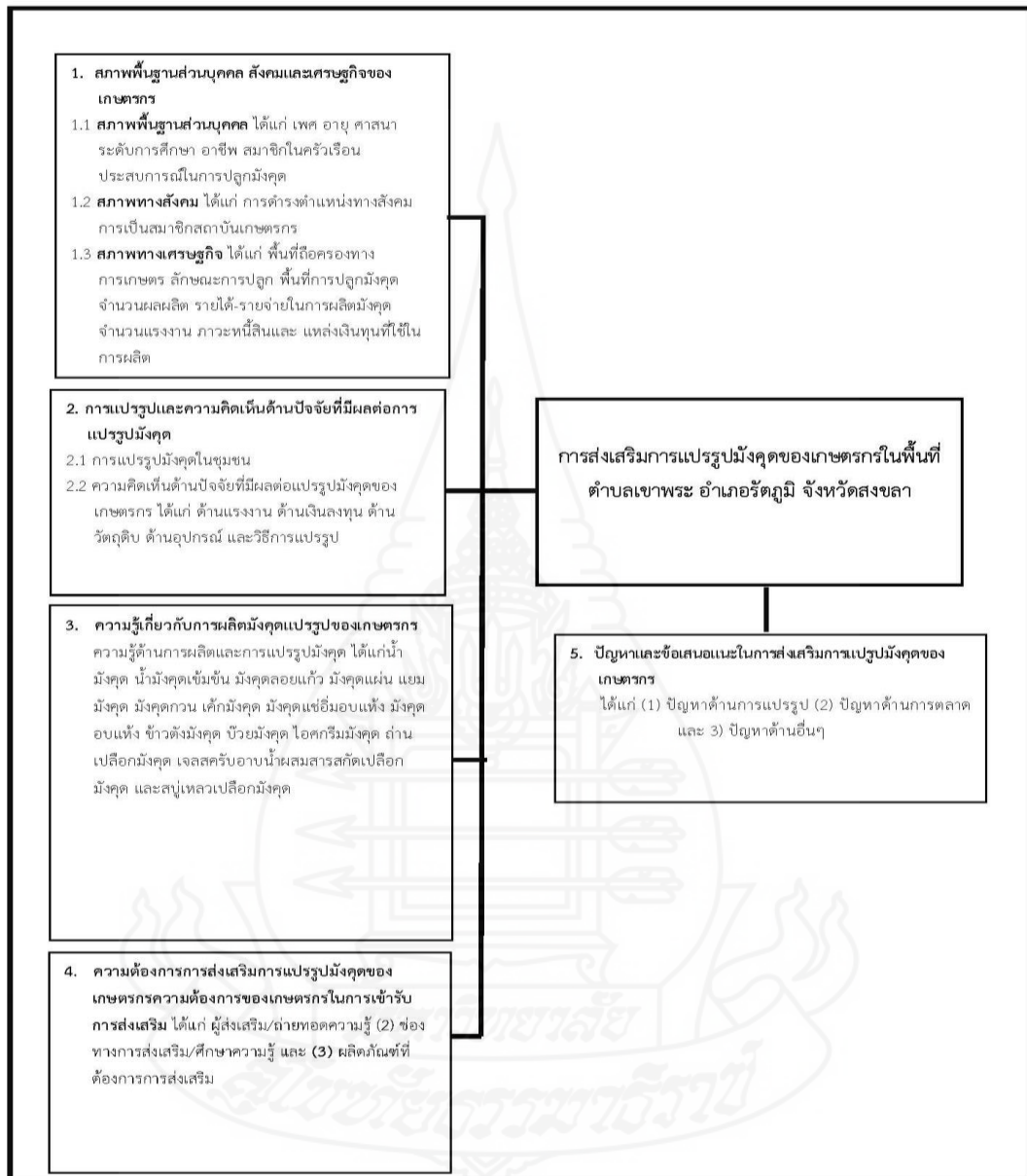
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการแปรรูปและความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมังคุดของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตมังคุดแปรรูปของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการแปรรูปมังคุดของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการแปรรูปมังคุดของเกษตรกร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาได้จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การแปรรูปและความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมังคุดของเกษตรกร 3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมังคุดแปรรูปของเกษตรกร 4) ความต้องการการส่งเสริมการแปรรูปมังคุดของเกษตรกร และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการแปรรูปมังคุดของเกษตรกร โดยแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1.1



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกมั่งคุด ในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2564 จำนวนรวมทั้งหมด 354 ราย การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 0.07 % ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการให้คะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) โดยแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร มี 2 ประเด็น ดังนี้

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลและทางสังคม พบว่า เกษตรกรเป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.1 อายุเฉลี่ย 54.92 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรร้อยละ 87.7 ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลักและร้อยละ 80.8 ไม่มีอาชีพรอง มีประสบการณ์ในการทำสวนมังคุดเฉลี่ย 14.19 ปี เกษตรกรร้อยละ 85.4 ไม่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคม และร้อยละ 70.0 ไม่เป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกร

สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมังคุดเฉลี่ย 1.57 ไร่ ลักษณะการปลูกมังคุดร้อยละ 91.5 เป็นสวนผสม ผลผลิตมังคุดเฉลี่ย 501.38 กก./ไร่/ปี ราคาผลผลิตเฉลี่ย 13.09 บาท/กก. รายได้จากการขายมังคุดเฉลี่ย 6,283.46 บาท/ไร่/ปี แรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.49 คน เกษตรกรร้อยละ 66.9 ไม่มีหนี้สินและเกษตรกรร้อยละ 69.2 มีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเอง

2. การแปรรูปและความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมังคุดของเกษตรกร ด้านการแปรรูป พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีการแปรรูป มีเพียงร้อยละ 3.8 แปรรูปเป็นมังคุดกวนและร้อยละ 1.5 แปรรูปเป็นถ่านเปลือกมังคุด ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมังคุด ซึ่งพิจารณาจากปัจจัยในด้านแรงงาน ด้านเงินลงทุน ด้านวัตถุดิบ ด้านอุปกรณ์ และวิธีการในการแปรรูป พบว่า ผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยระดับเปลือกมังคุด มีค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นเป็นอันดับที่ 1 ค่าเฉลี่ย 3.07 โดยปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูป คือ วิธีการแปรรูป ค่าเฉลี่ย 4.92 ด้านอุปกรณ์ ค่าเฉลี่ย 3.77 ด้านเงินลงทุน ค่าเฉลี่ย 3.43 ด้านวัตถุดิบ ค่าเฉลี่ย 1.98 และด้านแรงงาน ค่าเฉลี่ย 1.23 เรียงตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมังคุด

n=130

ที่	ผลิตภัณฑ์มังคุด	ปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูป ($\bar{X}$,SD)					ค่าเฉลี่ยรวม ระดับความคิดเห็น	อันดับ
		ด้าน แรงงาน	ด้านเงิน ลงทุน	ด้านวัตถุดิบ	ด้าน อุปกรณ์	วิธีการ แปรรูป		
1	น้ำมังคุด	1.59 (0.643)	2.89 (0.917)	2.18 (1.303)	4.18 (1.067)	4.16 (0.735)	3.00 ปานกลาง	3
2	น้ำมังคุดเข้มข้น	1.25 (0.544)	2.78 (0.729)	2.16 (0.805)	4.10 (0.595)	4.66 (0.595)	2.99 ปานกลาง	15
3	มังคุดลอยแก้ว	1.98 (1.168)	2.35 (0.963)	2.42 (1.140)	3.85 (1.178)	4.40 (0.774)	3.00 ปานกลาง	3



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n=130

ที่	ผลิตภัณฑ์มังคุด	ปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูป ($\bar{X}$,SD)					ค่าเฉลี่ยรวม ระดับความ คิดเห็น	อันดับ
		ด้าน แรงงาน	ด้านเงิน ลงทุน	ด้านวัตถุดิบ	ด้าน อุปกรณ์	วิธีการ แปรรูป		
4	มังคุดแผ่น	1.45 (0.623)	3.02 (0.797)	2.05 (0.975)	3.85 (0.936)	4.64 (0.682)	3.00 ปานกลาง	3
5	แยมมังคุด	1.74 (1.016)	2.82 (1.074)	2.22 (1.078)	3.60 (0.764)	4.62 (0.934)	3.00 ปานกลาง	3
6	มังคุดกวน	1.93 (1.036)	2.43 (1.003)	2.53 (1.359)	3.75 (1.208)	4.35 (0.756)	3.00 ปานกลาง	3
7	เค้กมังคุด	1.78 (0.835)	3.11 (0.900)	1.56 (0.737)	4.06 (0.824)	4.48 (0.638)	3.00 ปานกลาง	3
8	มังคุดแช่อิ่ม	1.63 (0.749)	2.54 (0.899)	2.05 (0.967)	4.08 (0.630)	4.70 (0.538)	3.00 ปานกลาง	3
9	อบแห้ง	1.58 (0.525)	2.48 (1.043)	2.28 (1.086)	3.85 (0.474)	4.91 (0.439)	3.02 ปานกลาง	2
10	มังคุดอบแห้ง	2.35 (1.231)	3.04 (1.045)	1.48 (0.696)	3.36 (0.726)	4.78 (0.613)	3.00 ปานกลาง	3
11	ข้าวตังมังคุด	1.48 (0.625)	2.94 (1.010)	2.19 (1.188)	3.58 (0.554)	4.81 (0.558)	3.00 ปานกลาง	3
12	บิวยมังคุด	1.68 (0.749)	3.46 (0.808)	1.61 (0.616)	3.42 (0.914)	4.83 (0.396)	3.00 ปานกลาง	3
13	ไอศกรีมมังคุด	2.88 (1.392)	2.83 (1.526)	2.18 (1.077)	3.16 (1.317)	3.95 (1.130)	3.00 ปานกลาง	3
14	ถ่านเปลือกมังคุด	1.23 (0.458)	3.43 (1.141)	1.98 (0.676)	3.77 (0.536)	4.92 (0.330)	3.07 ปานกลาง	1
15	เจลสครับอาบน้ำ	1.22 (0.454)	3.26 (0.699)	1.92 (0.598)	3.69 (0.541)	4.91 (0.383)	3.00 ปานกลาง	3
	ผสมสารสกัด เปลือกมังคุด							
	สบู่เหลวเปลือก มังคุด							

3. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมังคุดแปรรูป พบว่าเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์มังคุดแปรรูปทั้ง 15 ผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 5.25 คะแนน จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน ดังตารางที่ 2



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ภาพรวมความรู้ด้านการผลิตมังคุดแปรรูป

n = 130

คะแนน	จำนวนเกษตรกรที่มีความรู้ด้านการผลิต (คน)	ร้อยละ	ความหมาย
1-3	53	40.8	มีความรู้ระดับน้อยที่สุด
4-6	34	26.2	มีความรู้ระดับน้อย
7-9	24	18.5	มีความรู้ระดับปานกลาง
10-12	11	8.5	มีความรู้ระดับมาก
13-15	8	6.2	มีความรู้ระดับมากที่สุด
Min = 1 Max = 15 Mean = 5.25 SD = 3.719			

สำหรับความรู้เกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์มังคุด พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรมีความรู้ในการผลิต 5 อันดับแรก คือ มังคุดกวน ถ่านเปลือกมังคุด สบู่เหลวเปลือกมังคุด น้ำมังคุดและเจลสครับอาบน้ำผสมสารสกัดเปลือกมังคุด ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความรู้ด้านผลิตมังคุดแปรรูป

n=130

ผลิตภัณฑ์	เกษตรกรที่รู้วิธีการแปรรูป		
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	อันดับ
1. น้ำมังคุด เป็นผลิตภัณฑ์พร้อมดื่มที่มีเนื้อมังคุดผสมอยู่	52	40	4
2. น้ำมังคุดเข้มข้น เป็นการทำให้เข้มข้นโดยการเติมน้ำตาลลงไป นำไปบริโภคโดยตรง นำไปละลายกับน้ำเปล่า	49	37.7	6
3. มังคุดลอยแก้ว เป็นมังคุดทั้งผลแช่ในน้ำเชื่อม	42	32.3	7
4. มังคุดแผ่น เป็นมังคุดกวนนำมาทำเป็นแผ่น มีมีเนื้อมังคุดเป็นส่วนผสมหลัก และผสม เปลือกมังคุดเพื่อเพิ่มคุณค่าทางอาหาร	35	26.9	10
5. แยมมังคุด ทำจากเนื้อมังคุดสดและเนื้อมังคุดแช่อบแห้ง ไม่แต่งสีและกลิ่น รสชาติ เปรี้ยวๆ หวานๆ	32	24.6	11
6. มังคุดกวน แปรรูปจากเนื้อและเมล็ดมังคุด มีรสชาติหวานอมเปรี้ยว พร้อมความมันที่ได้จากเมล็ด	101	77.7	1
7. แค้มังคุด มีส่วนผสมของเนื้อและเมล็ดมังคุดผสมอยู่ในแป้งเค้ก	27	20.8	12



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 (ต่อ)

n=130

ผลิตภัณฑ์	เกษตรกรที่รู้วิธีการแปรรูป		
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	อันดับ
8.มังคุดเชื่อมอบแห้ง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากเนื้อมังคุดเชื่อมด้วยน้ำเชื่อมนำมาอบแห้ง	27	20.8	12
9.มังคุดอบแห้ง เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อมังคุดกลีบเล็ก ที่ไม่มีเมล็ด ปราศจากสารแต่งสีกลิ่นและรส แล้วนำมาผ่านกระบวนการทำแห้งแบบลมร้อน	37	28.5	9
10.ข้าวตังมังคุด เป็นข้าวตังที่มีส่วนผสมของเนื้อมังคุด มีชั้นเนื้อมังคุดเชื่อมอบแห้งและเมล็ดมังคุดอบวางบนแผ่นข้าวตัง	10	7.7	15
11.บ๊วยมังคุด เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ใช้มังคุดกลีบใหญ่ มาปรุงแต่งด้วยเกลือและน้ำตาลแล้วนำมาอบแห้ง เป็นอาหารหรือขนมขบเคี้ยว	13	10	14
12.ไอศกรีมมังคุด ทำจากเนื้อมังคุดไม่แต่งสีกลิ่นและรส	42	32.3	7
13.ถ่านเปลือกมังคุด ได้จากการเผาเปลือกมังคุดในที่อับอากาศ ถ่านเปลือกมังคุดติดไฟง่าย ควันน้อยเหมาะสำหรับการใช้กับเตาปิ้งย่าง	82	63.1	2
14.เจลสครับอาบน้ำผสมสารสกัดเปลือกมังคุด มีส่วนผสมของน้ำมันมะกอก สารสกัดเปลือกมังคุดและผงขัดผิวจากเปลือกมังคุด	52	40	4
15.สบู่เหลวเปลือกมังคุด ช่วยยับยั้งเชื้อแบคทีเรียและเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับผิวพรรณ	81	62.3	3

4. ความต้องการการส่งเสริมการแปรรูปมังคุด พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.95 โดยต้องการการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นอันดับ 1 และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่จาก ส.ป.ก. เป็นอันดับที่ 2 2) ด้านช่องทางการส่งเสริมและศึกษาความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.46 โดยความต้องการ 5 อันดับแรกต้องการให้มีการส่งเสริมและศึกษาความรู้ผ่านทาง You tube การฝึกอบรม การถ่ายทอดผ่านทางผู้นำเกษตรกร การสาธิต และการศึกษาดูงาน ตามลำดับ และ 3) ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการส่งเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.43 โดยผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด 5 อันดับแรก คือน้ำมังคุด มังคุดกวน ถ่านเปลือกมังคุด น้ำมังคุดเข้มข้น และมังคุดลอยแก้ว ตามลำดับ ดังตารางที่ 4



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร

n = 130

วิธีการส่งเสริม	ความต้องการการส่งเสริม			
	ค่าเฉลี่ย	(SD)	การแปลผล	อันดับ
ผู้ส่งเสริม/ถ่ายทอดความรู้	3.61	0.477	มาก	
1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.95	0.427	มาก	
2. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน (พัฒนาชุมชน สปก.)	4.49	0.65	มากที่สุด	1
3. เกษตรกรผู้นำ	4.27	0.745	มากที่สุด	2
4. เกษตรกรผู้เฒ่า	4.25	0.729	มากที่สุด	3
ช่องทางการส่งเสริม/ศึกษาความรู้	3.46	0.481	มาก	
1.You tube	4.17	0.717	มาก	1
2.การฝึกอบรม	3.78	0.856	มาก	2
3.การถ่ายทอดผ่านทางผู้นำเกษตรกร	3.75	0.694	มาก	3
4.การสาธิต	3.67	0.627	มาก	4
5.การศึกษาดูงาน	3.62	0.875	มาก	5
ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการส่งเสริม	3.43	0.522	มาก	
1.น้ำมั่งคุด	3.99	0.812	มาก	1
2.มั่งคุดกวน	3.89	0.99	มาก	2
3.ถ่านเปลือกมั่งคุด	3.88	0.872	มาก	3
4.น้ำมั่งคุดเข้มข้น	3.62	0.73	มาก	4
5.มั่งคุดลอยแก้ว	3.55	0.648	มาก	5

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการแปรรูปของเกษตรกร

1) ปัญหาของเกษตรกร ภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาปัญหาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการแปรรูปมีค่าเฉลี่ย 3.65 ปัญหาที่พบมากที่สุดคือเกษตรกรขาดความรู้ในการแปรรูป ด้านการตลาดมีค่าเฉลี่ย 3.93 ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดตลาดในการส่งผลผลิตและสินค้าแปรรูป และด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย 4.35 ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดความต่อเนื่องในการเข้ามาให้การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังตารางที่ 5



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 5 ปัญหาในการแปรรูปของเกษตรกร

n=130

ปัญหาของเกษตรกร	ความคิดเห็นของเกษตรกร			
	ค่าเฉลี่ย	(SD)	แปลผล	อันดับ
ด้านการแปรรูป	3.98	0.622	มาก	
1. ขาดความรู้ในการแปรรูป	3.65	0.474	มาก	
2. ขาดอุปกรณ์ในการแปรรูป	4.52	0.600	มากที่สุด	1
3. ขาดแรงงานในการแปรรูป	3.82	0.734	มาก	2
4. ขาดแรงงานในการแปรรูป	3.32	0.728	ปานกลาง	3
ด้านการตลาด	3.93	0.764	มาก	
1. ขาดตลาดในการส่งผลผลิตและสินค้าแปรรูป	4.25	0.901	มากที่สุด	1
2. ขาดความรู้เรื่องการใช้อุปกรณ์สื่อสารต่างๆ	4.06	0.878	มาก	2
3. ขาดความรู้เรื่องการทำตลาดออนไลน์	4.05	0.892	มาก	3
ด้านการบริหารจัดการ	4.35	0.627	มากที่สุด	
1. ขาดความต่อเนื่องในการเข้ามาให้การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.42	0.725	มากที่สุด	1
2. ขาดการรวมกลุ่มของเกษตรกร	4.41	0.754	มากที่สุด	2
3. กลุ่มเกษตรกรที่มีในชุมชนไม่เข้มแข็ง การบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพ	4.31	0.724	มากที่สุด	3

2) ข้อเสนอแนะของเกษตรกร สามารถสรุปข้อเสนอแนะของเกษตรกรได้เป็น 3 ประเด็น คือ (1) ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการแปรรูปสินค้าอย่างต่อเนื่อง (2) ควรอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน (3) ควรมีการจัดตั้งจุดในการรับซื้อและกระจายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลและทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.1 เพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.92 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลักและไม่มีอาชีพรอง เนื่องจากมีความเหมาะสมของสภาพพื้นที่และสภาพภูมิอากาศในการทำเกษตร คนมีประสบการณ์ในการทำสวนมังคุดเฉลี่ย 14.19 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคมและไม่เป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกร สอดคล้องกับ ภัคศจี คำกิ่ง (2558) ที่ได้ศึกษาการผลิตและ



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

การตลาดมั่งคุดคุณภาพของเกษตรกร อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 54.2 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.37 ปี มีประสบการณ์ในการปลูกมั่งคุดเฉลี่ย 19.74 ปี เกษตรกรร้อยละ 53.5 แตกต่างกันในส่วนที่เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายมั่งคุดคุณภาพเพื่อการส่งออก รองลงมาร้อยละ 60.0 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร สอดคล้องกับมานพ โพธิ์ยานุวัตร (2555) ที่ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตมั่งคุดคุณภาพของเกษตรกรในอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51.95 ปี เกือบครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4-5 คน มีประสบการณ์ในการผลิตมั่งคุดเฉลี่ย 15.06 ปี แตกต่างจากชานน วัฒนวงศ์ (2556) ที่ศึกษาความต้องการการส่งเสริมและการผลิตมั่งคุดของเกษตรกรในอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 92.7 เป็นเพศชาย ร้อยละ 92.7 อายุเฉลี่ย 51.98 ปี เกษตรกรร้อยละ 95.3 เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร แต่สอดคล้องกันในส่วนของเกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.98 คน เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพาราและอาชีพรอง คือ ทำสวนผลไม้ มีประสบการณ์ในการผลิตมั่งคุดเฉลี่ย 15.8 ปี จากสภาพพื้นฐานของเกษตรกรที่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีประสบการณ์ในการทำสวนมั่งคุดมานาน เกษตรกรจะสามารถมองเห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะเป็นการง่ายในการลงไปส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อแปรรูปผลผลิตได้

1.2 สภาพเศรษฐกิจ เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมั่งคุดเฉลี่ย 1.57 ไร่ ลักษณะการปลูกมั่งคุด ร้อยละ 91.5 เป็นสวนผสม เนื่องจากในพื้นที่การทำสวนผลไม้มีการปลูกแบบสวนผสมมากกว่า 2 ชนิดขึ้นไป ซึ่งมีการปลูกกันมาแล้วเป็นเวลานานและมั่งคุดต้องใช้พื้นที่ทรงพุ่มเยอะทำให้พื้นที่ในการปลูกมั่งคุดมีไม่มาก มีแรงงานในภาคการเกษตรเฉลี่ย 2.49 คน เนื่องจากมีการใช้แรงงานจากในครัวเรือนเป็นหลักและใช้เงินของตัวเองในการทำสวนจึงทำให้เกษตรกรไม่มีหนี้สิน สอดคล้องกับภักดี คำกิ่ง (2558) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 53.5 มีการปลูกมั่งคุดเป็นสวนผสมร่วมกับทุเรียนและ ลองกอง มีแรงงานที่ใช้ในการทำสวนมั่งคุดคุณภาพเฉลี่ย 4.65 คน และสอดคล้องกับชานน วัฒนวงศ์ (2556) พบว่า มีแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.38 คน การผลิตมั่งคุดใช้เงินทุนของตนเอง เกษตรกรและร้อยละ 92.2 เป็นการปลูกมั่งคุดแบบสวนผสม

2. การแปรรูปและความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมั่งคุดของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีการแปรรูป มีเพียงร้อยละ 3.8 แปรรูปเป็นมั่งคุดกวนและร้อยละ 1.5 แปรรูปเป็นถ่านเปลือกมั่งคุด ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมั่งคุด ซึ่งพิจารณาจากปัจจัยในด้านแรงงาน ด้านเงินลงทุน ด้านวัตถุดิบ ด้านอุปกรณ์ และวิธีการในการแปรรูป พบว่า ผลิตภัณฑ์เจลสครับอาบน้ำผสมสารสกัดเปลือกมั่งคุด มีค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นเป็นอันดับที่ 1 โดยปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูป คือ วิธีการแปรรูป ด้านอุปกรณ์ ด้านเงินลงทุน ด้านวัตถุดิบ และด้านแรงงาน ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างจาก สุมลรัตน์ อามะจันทร์ตรี (2562) ได้ศึกษาการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตมั่งคุดคุณภาพ ตำบลฉนวน อำเภอชะอำ จังหวัดจันทบุรี พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตมั่งคุดคุณภาพ ตำบลฉนวน อำเภอชะอำ จังหวัดจันทบุรี มีประสบการณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เฉลี่ย 3.36 ปี แต่มีความสอดคล้องกันในด้านปัญหาที่พบในการผลิตด้านการแปรรูป คือ สมาชิกขาดความรู้และทักษะในการแปรรูป และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลเขาพระ พ.ศ. 2561-2565 ด้านเศรษฐกิจที่พบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ต้องการเครื่องมือในการแปรรูปผลิตภัณฑ์และต้องการความรู้ในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

3. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมัจจุตแปรรูป

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตและแปรรูปมัจจุต อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 5.25 โดยมีความรู้ด้านการแปรรูป 5 อันดับแรกคือ มัจจุตกวน ถ่านเปลือกมัจจุต สบู่เหลวเปลือกมัจจุต น้ำมันคุดและเจลสครับอาบน้ำผสมสารสกัดเปลือกมัจจุต ตามลำดับ ซึ่งแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลเขาพระ พ.ศ. 2561-2565 ก็มีแนวทางและมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมในการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการอาชีพ และการเพิ่มผลผลิตภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร ดังนั้น เกษตรกรที่ผ่านการเข้าร่วมอบรมตามโครงการแล้ว ก็น่าที่จะมีความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถนำมาปรับใช้ได้

4. ความต้องการการส่งเสริมการแปรรูปมัจจุต

จากการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการแปรรูปมัจจุตของเกษตรกร ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ ด้านช่องทางการส่งเสริมและศึกษาความรู้ และผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้านดังนี้

1) ด้านผู้ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.95 โดยต้องการการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นอันดับ 1 และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่จาก ส.ป.ก. เป็นอันดับที่ 2 ซึ่งเห็นได้ว่าเกษตรกรมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการเข้ามาให้ความรู้ สอดคล้องกับสมุทร์ณ์ อามะจันทร์ (2562) พบว่า สมาชิกมีความต้องการให้ภาครัฐเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นอันดับหนึ่ง

2) ด้านช่องทางการส่งเสริมและศึกษาความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.46 โดยความต้องการ 5 อันดับแรกต้องการให้มีการส่งเสริมและศึกษาความรู้ผ่านทาง You tube การฝึกอบรม การถ่ายทอดผ่านทางผู้นำเกษตรกร การสาธิต และการศึกษาดูงาน ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าช่องทางดังกล่าวเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐสามารถเข้าถึงเกษตรกรในพื้นที่ได้ง่ายและสะดวก รวดเร็ว เกษตรกรสามารถรับรู้และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ทันที สอดคล้องกับสมุทร์ณ์ อามะจันทร์ (2563) พบว่า สมาชิกมีความต้องการให้ภาครัฐเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการอันดับหนึ่ง คือ การสาธิต และสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอด การพัฒนาผลิตภัณฑ์อันดับหนึ่ง คือ สื่อบุคคล และภาคี คำกิจ (2558) พบว่า แหล่งความรู้ที่เกษตรกรสามารถรับความรู้ได้ในระดับมากที่สุด คือ สื่อบุคคล ได้แก่ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม แหล่งความรู้ที่เกษตรกรสามารถรับความรู้ได้ในระดับมาก คือ สื่อกลุ่ม ได้แก่ การประชุมและการฝึกอบรม

3) ด้านผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการส่งเสริม มีค่าเฉลี่ย 3.43 โดยผลิตภัณฑ์ที่ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด 5 อันดับแรกคือ น้ำมันคุด มัจจุตกวน ถ่านเปลือกมัจจุต น้ำมันคุดเข้มข้น และมัจจุตลอยแก้ว ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถแปรรูปได้เองในครัวเรือนและไม่ยุ่งยากเนื่องจากใช้วัตถุดิบหลักที่มีอยู่แล้วในชุมชน

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการแปรรูปของเกษตรกร

5.1 ปัญหาของเกษตรกร จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกรในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาปัญหาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการแปรรูป ปัญหาที่พบมากที่สุดคือเกษตรกรขาดความรู้ในการแปรรูป ด้านการตลาด ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดตลาดในการส่งผลิตและสินค้าแปรรูป และด้านการบริหารจัดการ ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดความต่อเนื่องในการเข้ามาให้การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลเขาพระ พ.ศ. 2561-2565 ที่พบว่าประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ต้องการเครื่องมือในการแปรรูปผลิตภัณฑ์และต้องการความรู้ในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและสถานที่จำหน่ายสินค้าที่มั่นคงถาวรตลาดกลางผลผลิตทางการเกษตร



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

เพราะลดปัญหาการกีดกันการผลิตเป็นต้น เห็นได้ว่าประเด็นปัญหาทั้ง 3 ด้านเป็นสิ่งที่หน่วยงานต่างๆในภาครัฐควรมีการบูรณาการร่วมกัน ในการลงพื้นที่เพื่อไปส่งเสริมให้ความรู้และหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันทั้งในภาครัฐและเกษตรกรในพื้นที่

5.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการส่งเสริมการแปรรูปพบว่า ด้านการแปรรูป ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการแปรรูปสินค้าอย่างต่อเนื่อง ด้านการตลาด มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดตั้งจุดในการรับซื้อและกระจายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร เห็นได้ว่าเกษตรกรมีความสนใจในการฝึกอบรมการแปรรูปสินค้าและหากมีจุดในการรับซื้อและกระจายผลผลิตก็จะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรได้อีกหนทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1.1 มีการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรในพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันและเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าไปสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ

1.2 ควรมีการหาความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจากช่องทางต่างๆ เช่น You tube Facebook เว็บไซต์ต่างๆ เป็นต้น เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต

2. ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.1 ควรมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มให้กับเกษตรกรและให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มเพื่อให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง

2.2 ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกร

3. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรกร ควรวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้ เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร

3.2 ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในการรวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายในรูปแบบกลุ่ม และจัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้าที่มีความมั่นคงถาวร หาดตลาดกลางเพื่อกระจายผลผลิตทางการเกษตรในตำบล

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการศึกษาการส่งเสริมการแปรรูปมังคุดของเกษตรกรในพื้นที่อำเภออื่นในจังหวัดสงขลา เพื่อนำข้อมูลด้านปัจจัยที่มีผลต่อการแปรรูปมาเปรียบเทียบและนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการแปรรูป

4.2 ควรมีการศึกษาถึงชนิดของสื่อหรือช่องทางในการให้ความรู้แก่เกษตรกรเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของพื้นที่



การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- มานพ โปษยานุวัตร. (2555). การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตมังคุดคุณภาพของเกษตรกรในอำเภอแก่ง จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ชานน ถนอมวงศ์. (2556). ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตมังคุดของเกษตรกรในอำเภอแก่ง จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ภาคจี คำกิ่ง. (2558). การผลิตและการตลาดมังคุดคุณภาพของเกษตรกร อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สมรัตน์ อามะจันทร์ตรี. (2558). การส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตมังคุดคุณภาพ ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขวพระ. (2565) แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขวพระ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา

